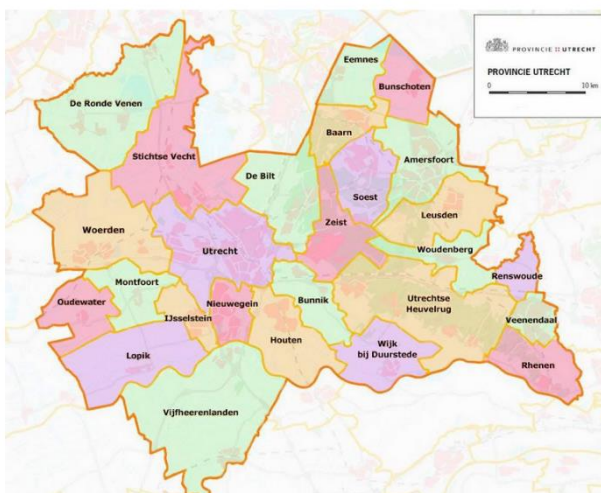




Utrecht in het Rampjaar 1672

Deze online handout biedt een handzaam overzicht van het onderzoek dat is gedaan naar de gevolgen van het Rampjaar 1672 voor de provincie Utrecht. In de reader staan een aantal relevante publicaties en archiefstukken die er zijn over het Rampjaar. Verder worden de Rampjaarexposities in de provincie Utrecht vermeld.



De reader is verdeeld in vijf regio's voor de provincie Utrecht en de laatste pagina is besteed aan Zuid-Holland. Utrecht is verdeeld in meerdere regio's, gebaseerd op de indeling van de archiefdiensten en regionaal historische centra. De ernst van de gevolgen van de Franse bezetting tijdens het Rampjaar verschilde per regio. Zo kreeg de Gooi- en Vechtstreek het zwaarst te verduren, maar ook het Waardengebied en de stad Utrecht

moesten het ontgelden. In deze reader staat per regio kort beschreven wat de historische verenigingen, regionale historische centra en musea onderzocht hebben en/of wat ze momenteel organiseren.



Archiefstukken



Expositie



Publicatie (boek, artikel)

1. Gooi- en Vechtstreek

- **Streekarchief Gooi en Vechtstreek (Hilversum)**

Archiefstukken

- SAGV150.2+143 Akte houdende verklaringen van enkele personen dat zij hebben gezien dat de kist met dorpspapieren in 1672 door de Fransen is leeggeplunderd
- SAGV051+159 Lijsten opgesteld door buurmeesters en schepenen van akkers, huizen en percelen water en veenland welke zijn verlaten door de eigenaren en kunnen worden verkocht ten voordele van het gerecht 1672
- SAGV150.2+102 Rekesten van het gerecht van Loenen Kronenburgs aan de staten van Holland en West-Friesland om te worden vrijgesteld van de buitengewone belastingen van 1671 en 1673; met beschikkingen conform 1672-1673
- SAGV004+120 Stukken betreffende de buitenplaatsen afzonderlijk: Hilverbeek, Jagtlust, het Gemeenlandshuis, Gooilust, Schapenburg, Schoonoord, Rondon Welgevallen, Sperwershof, Spiegelrust, Stadwijck, Trompenburg en Noordwolfsbergen, 1700-1880. Met hierin een beschrijving van de gebeurtenissen op Trompenburg in 1672.- SAGV038.1+1 Houdende naamlijst van ouderlingen en diakenen in de periode 1696-1750 en lidmatenregistratie 1725-1754, 1658-1795

- **Het Regionaal Historisch Centrum Vecht en Venen**



Tentoonstelling: *'Soldaten in de streek, 1672-1673. Restanten van het Rampjaar in het archief'*. Te zien t/m 31 maart 2023 in het regionaal archief RHCVV in Breukelen.



In de interactieve tentoonstelling is een selectie van bijzondere 17e-eeuwse documenten, brieven, verslagen, prenten en boeken te zien. Zij geven een goed beeld van het Rampjaar en de gevolgen voor de regio. In de expositie wordt ook aandacht besteed aan het onderzoek van Anne Doedens en Liek Mulder naar de prenten van Andries Schoemaker over het Rampjaar. Anne Doedens stuitte in de

Koninklijke Bibliotheek in Den Haag op een niet eerder uitgegeven handschrift van de Amsterdamse textielkoopman Andries Schoemaker (1660-1736) en vertaalde dit met Liek Mulder in modern Nederlands. Voor meer informatie bekijk de [website](#).

- **Vereniging Historische Kring Breukelen**

 Daan Wolfert, *Een ramp voor de Vechtstreek – 1672-1673, Hilversum/Verloren*, € 25. In juni



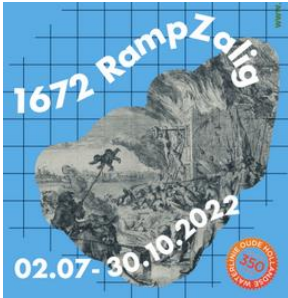
1672 viel een groot Frans leger de Republiek binnen. De Oude Hollandse Waterlinie werd ingezet. Omdat deze dwars door de Vechtstreek liep, veranderde deze regio in één klap in de frontlinie. Gedetailleerd beschrijft Wolfert waarom steden als Muiden en Weesp niet bezet werden, maar ook hoe groot de ellende was in dorpen als Loenen, Breukelen, Abcoude en Waverveen, die wel te maken kregen met de Franse tirannie. Nadat de opmars van de Fransen gestopt was, veranderden de gevechtstactieken. Zo was er alleen nog bij de verovering van Naarden een grote veldslag, maar er waren regelmatig strafexpeditie van Franse militairen en prikacties van kleine groepjes Staatse soldaten. De bewoners van de Vechtstreek werden geconfronteerd met plunderingen, brandschattingen en verwoestingen.

Toen de Fransen afdropen, lieten ze een verlaten, geblakerde en kaalgeplukte Vechtstreek achter.

- **Historische Vereniging De Proosdijlanden**



Permanente tentoonstelling '1672 RampZalig', in de R.K.-kerk te Vinkeveen.



Plaatsen als Vinkeveen, Abcoude en Waverveen hadden in het Rampjaar zwaar te lijden onder oorlogshandelingen. Er zijn verschillende plekken, die herinneringen bieden aan de gebeurtenissen in 1672.

HV De Proosdijlanden wil deze verhalen weer zichtbaar maken in het landschap. Een tentoonstelling van prenten, verhalen en objecten, gepresenteerd in een kabinet van curiositeiten, gevuld met verhalen en vondsten uit 17e eeuw.

Voor meer informatie zie de [website](#).

- **Stichting Tussen Vecht en Eem**



In het archief van het tijdschrift *Tussen Vecht en Eem* zijn diverse archiefstukken en artikelen te vinden over het Rampjaar 1672.

- **Historische Kring Maarssen**



De geschiedenis van Maarssen en omliggende kernen, Maarssen 2022, september 2022, met een hoofdstuk waarin aandacht aan Maarssen en omstreken zelf wordt besteed. Het hoofdstuk is geschreven door W. Smits onder de titel: *Het rampjaar 1672 in Maarssen*.

- **Historische Vereniging Maartensdijk**



Artikel van Anne Doedens in het tijdschrift *St Maerten* over het Rampjaar getiteld: 'Het Huis van kolonel d'Aquila'. Maartensdijk, Westbroek en andere plaatsen in de buurt werden tijdens het Rampjaar zwaar getroffen.

- **Historische Kring Loenen**



In het tijdschrift de *Vechtkroniek* wordt veel aandacht besteed aan het Rampjaar.

- **Online Museum De Bilt**



Online-expositie in de gemeente De Bilt, 'Moord en brand op het platteland, het Rampjaar 1672 in woord en beeld'

- **Slot Zuylen**



Expositie 'Moord en Brand! Slot Zuylen en Rampjaar 1672.'

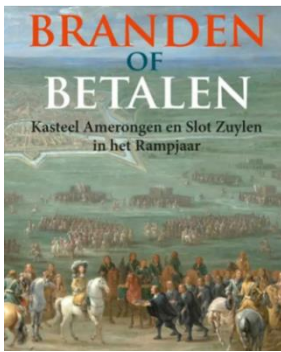


Aan de hand van eigen collectie en bijzondere bruiklenen wordt een indringend beeld geschetst van de vernietiging van de Vechtstreek door Franse troepen. Slot Zuylen wist aan deze ramp te ontkomen, maar hoe?

De expositie loopt tot 30 oktober 2022.

Meer informatie over de expositie is te vinden op de [website](#) van Slot Zuylen.



 *Branden of Betalen. Kasteel Amerongen en Slot Zuylen in het Rampjaar*, Amsterdam/W Books



€ 16,95. Geschreven door Renger de Bruin, Lodewijk Gerretsen en Willem te Slaa.

Dit boek gaat over twee Utrechtse huizen: Amerongen en Zuylen. Het ene kon tegen een grote prijs gespaard worden, het andere ging jammerlijk in vlammen op.

- **Kasteel-Museum Sypesteyn**



  Tentoonstelling '1672 – het Rampjaar en Sypesteyn'



De tentoonstelling laat zien hoe dit de familie raakte. In de Torenkamer is het thema volksoproer en oorlogsgeweld. Hieraan viel zowel het huis van de Van Sypesteyns in Haarlem als hun Buiten in Loosdrecht ten prooi. In een andere ruimte staat de relatie met de gebroeders De Witt centraal.

De expositie is te zien tot en met 30 oktober.

- **Vechtstreekmuseum**

  *Permanente tentoonstelling: toont de geschiedenis van de rivier de Vecht van Utrecht tot Muiden.* Er zijn diverse archeologische vondsten te zien. De ontstaansgeschiedenis van kastelen en buitenplaatsen langs de Vecht wordt uitvoerig belicht. Speciale aandacht is er voor het Rampjaar 1672 en de Joodse gemeenschap in de Vechtstreek.

2. Waardengebied

- **RHC Rijnstreek Lopikerwaard**

 Archiefstukken

- Fonds doop-, trouw- en begraafboeken Bodegraven, 1629-1812 (B064), inv. nr. 1, pagina 120: doopboek hervormde kerk Bodegraven 1647-1812.

- **Stichting Oude Hollandse Waterlinie**

 Sander Enderink, *Oude Hollandse Waterlinie Boek*, Woerden 2020, € 19,95. In dit boek wordt in

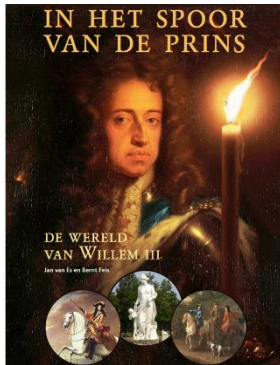


ca. 250 verhalen een beeld geschetst van de bijna anderhalve eeuw waarin de Oude Hollandse Waterlinie dienst deed als grensverdediging van Holland. Van de chaotische ontstaansgeschiedenis, de militaire tegenslagen en successen tijdens de oorlog met Frankrijk tot de latere modernisering die Naarden, Schoonhoven en Gorinchem hun nog altijd herkenbare vorm gaf. In de verhalen komen naast de bekende prins Willem III, raadpensionaris Johan de Witt en luitenant-admiraal Michiel de Ruyter ook

vele minder bekende personen en plaatsen aan bod; van de predikant van Waverveen en boeren uit Stolwijk tot de secretaris van Woerden.

- **Stichting Platform Rampjaarherdenking 1672-2022**

 Jan van Es en Bernt Feis, *In het spoor van de Prins, de wereld van Willem III*, Woerden 2022, € 19,95.



Prins, stadhouder en later koning Willem III speelde een cruciale rol in het Rampjaar 1672 en zou daarna 30 jaar leidinggeven aan een Europese coalitie tegen de expansieve Zonnekoning. Naast oorlog voeren waren zijn favoriete bezigheden de jacht en de bouw van paleizen, zoals Het Loo. Willem III was ook een verwoed kunstverzamelaar. In tientallen paleizen, landgoederen en jachthuizen zijn sporen van de Prins terug te vinden. In het spoor van de Prins volgen wij “de wereld van Willem III”. Langs een aantal *lieux de memoire* uit het leven van Willem III – paleizen, jachthuizen, bijzondere tuinen en slagvelden – zijn routes uitgezet, die een veelzijdig beeld geven van het leven van de koning-stadhouder. Daarbij is er bijzondere aandacht voor de slagvelden in de Zuidelijke Nederlanden, het huidige België.



Expositie *Utrecht in het Rampjaar*. Welke gevolgen had het Rampjaar voor de provincie Utrecht?



De provincie werd zwaar getroffen door oorlogshandelingen, inundaties en vluchtelingen-stromen.

Deze mobiele expositie maakt een tournee langs acht bibliotheken in de provincie Utrecht, t.w. Zeist, Mijdrecht, Wijk bij Duurstede, Soest, Woerden, Nieuwegein, Veenendaal en Utrecht/Hooggraven. Voor meer informatie bekijk de [website](#).

- **Waterliniemuseum Bunnik**



Kindertentoonstelling *Onder Water* is gebaseerd op het kinderboek *Onder Water*. Door spannende spellen en doe-activiteiten worden de kinderen meegenomen naar de periode rond 1672 en het dagelijkse leven in de Gouden Eeuw. Aan de hand van tal van opdrachten wordt hun creativiteit en inlevingsvermogen op de proef gesteld. De Expo moet de fantasie prikkelen, zodat de kinderen interesse krijgen in historie. Meer inf. op de [website van het Waterliniemuseum](#).



- **Stichting Historisch Lexmond en Hei- en Boeicop**


 Lek en Huibert Kroniek, jaargang 2002, ‘*Het rampjaar 1672, de gevolgen voor Heicop*’, bekijk de kroniek [hier](#).

- **Stichts-Hollandse Historische Vereniging, Woerden**




Special van het tijdschrift *Heemtijdinghen* over Herdenking Slag om Woerden, september 2022.


- **Historische Vereniging Ameide en Tienhoven**

 Artikel over het Rampjaar 1672 lees het bij [HV Ameide en Tienhoven](#).

- **Stadsmuseum Woerden**

 *Tentoonstelling: WATER.* In deze tentoonstelling laten hedendaagse kunstenaars zich inspireren door de rol van het water in deze regio. Op de achtergrond wordt de historische context geschetst van de dubbele aanleiding voor deze tentoonstelling: 350 jaar Rampjaarherdenking en 700 jaar Grootwaterschap Woerden. Het gaat daarbij om WATER als verdedigingsmechanisme en als bedreiging. Hoe de mensheid probeert het water te controleren en zelfs in te zetten als verdedigingswapen, zoals bij de Oude Hollandse Waterlinie in 1672/1673. Van 28 oktober tot maart 2023.

- **Petruskerk Woerden**

 *Expositie De Slag om Woerden.* Deze expositie doet verslag van de Slag om Woerden in oktober 1672; veel aandacht voor het militaire verloop van de slag. Ook is er aandacht voor de gevolgen die deze slag had. Zo werd de toren van de Petruskerk verwoest, woedde een grote stadsbrand in Woerden en gingen diverse archieven verloren. Tot 29 oktober.




Rond de expositie zijn allerlei culturele activiteiten geprogrammeerd, zoals lezingen, concerten en een musical. Meer info is [hier](#) te vinden. En bekijk het [filmpje hier](#).

3. Stad Utrecht

- **Het Utrechts Archief**



 Gebaseerd op de eerdere tentoonstelling in 2019-2020 heeft Het Utrechts Archief een podcastserie gemaakt over het Rampjaar, waarin acteurs van Theatergroep Aluin de gebeurtenissen in 1672-1673 door de ogen van (on)gewone Utrechters tot leven brengen. [Podcastserie Expo Rampjaar 1672-1673 - Het Utrechts Archief](#).

Van de tentoonstelling [Rampjaar 1672 - 1673 - Het Utrechts Archief](#) is één item nog steeds te zien. Samen met Egbert de Leeuw, belastingontvanger van de Staten van Utrecht, maak je een virtuele koetsrit door de provincie Utrecht op 1 augustus 1674, om te zien hoe de provincie er een klein jaar na vertrek van de Fransen bij ligt en in hoeverre er weer wat belasting te innen valt. Het wordt een confronterende tocht.

 Archiefstukken

- Het Utrechts Archief beheert meer archiefstukken die betrekking hebben op het Rampjaar dan hier kunnen worden opgesomd. Deze zijn onder andere te vinden in de archieven van het stadsbestuur van Utrecht, de Staten van Utrecht, de kapittels, diverse familiearchieven en archieven van notarissen. In de bibliotheek bevinden zich veel plakkaten en pamfletten en in de beeldbank tekeningen en prenten van o.a. verwoeste kastelen. Twee zeer bekende en veel gebruikte bronnen uit familiearchieven die we hier toch even willen noemen zijn:

- Dagboek van Everhard Booth, 1672-1675, inv. 43 in familiearchief [Booth 759 Familie Booth \(Het Utrechts Archief\) - Het Utrechts Archief](#). Het dagboek is in 1857 uit gegeven door het Historisch Genootschap en die uitgave is raadpleegbaar op DBNL.nl [Berigten van het Historisch Gezelschap te Utrecht. Deel 6 - dbnl](#)

Platform Rampjaarherdenking – www.rampjaarherdenking.nl - contact@rampjaarherdenking.nl

- Brieven van Margaretha Turnor aan Godard van Reede van Amerongen, inv.nr 2722-2723 in het archief van Huis Amerongen. Deze brieven zijn gescand en doormiddel van AI getranscribeerd. [1001 Huis Amerongen \(Het Utrechts Archief\) - Het Utrechts Archief](#) In oktober volgt ook, met dank aan vrijwilligers van Huis Amerongen, de briefwisseling tussen Godard van Reede en zijn zoon Godard, heer van Ginkel, inv. nr 2730-2731 [1001 Huis Amerongen \(Het Utrechts Archief\) - Het Utrechts Archief](#)

- **Domkerk**



Expositie Rampjaar 1672. Tot eind oktober 2022 besteedt de Domkerk in een tentoonstelling aandacht aan het Rampjaar, vice-admiraal Van Ghent en de bezetting van de Dom door de Fransen.



Verder is er een symposium en worden er zaklamprondleidingen gehouden voor kinderen en volwassenen .

Voor inf. <https://domkerk.nl/nieuws/tentoonstelling-herdenking-350-jaar-rampjaar-1672-en-de-domkerk>

4. Noordoost Utrecht

- **Archief Eemland**



Archiefstukken

369: Lijst met opgave van de inkomsten, die de Staten van Utrecht en de stad Amersfoort jaarlijks trekken uit de imposten en accijnzen, samengesteld op bevel van de commissaris van de hertog van Luxemburg, gouverneur namens de koning van Frankrijk over de provincie Utrecht, 1672

437: Brief van de Staten van Utrecht aan het stadsbestuur met een verzoek tot spoedige invordering en afdracht aan het kantoor van de ontvanger Egbert de Leuw van de omslag in Stad en Steden over neringdoenden en practisijns en de redemptiegelden over alle huizen in de stad, zodat hieruit door de ontvanger kunnen worden afgelost de kapitalen, door burgers en inwoners van Amersfoort gedurende de Franse bezetting in 1672-1673 voorgeschoten ter betaling van de brandschatting, door de bezetter opgelegd, 1675.

- **Geheugen van Zeist**



Diverse publicaties, zoals

- Lezing van Aleid van de Bunt: ['Ongewest Koninklijk bezoek aan Zeist'](#)
- Artikel van Pierre Rhoen: ['Hij een seer plaisante stad sien soude'](#)
- Artikel uit de [Oprechte Haerlemse Courant](#)
- Geheugen van Zeist: [Tussen de lakens van Lodewijk XIV](#)

- **Vereniging Oud-Utrecht**



Diverse publicaties, zoals

- ['Het rampjaar: Adellijke officieren in de strijd tegen de Zonnekoning'](#)
- ['Utrecht en het rampjaar 1672'](#)
- ['Utrechtse sleuteldragers in rampjaar 1672'](#)

5. Zuidoost Utrecht

- **Regionaal Archief Zuid-Utrecht (RAZU)**



Archiefstukken

- 124: Verslag van de schade geleden door de invasie van de Fransen, 1674
- 11: Stukken betreffende de vernielingen door de Fransen

Met name inv. nrs. 256, 257, 258, 259, 268.

- 413: Bestuur van Stad en Land en Vianen, 2.14 Militaire zaken, inv. nr. 449, m.n. 1672-1674.
- 539: Gerechtsbestuur Lexmond, Achthoven en Lakerveld, 2.13. Militaire zaken, inv. nrs. 122, 123.

- **Kasteel Amerongen**



Expositie in Kasteel Amerongen: *Goet en Bloet, de Van Reedes in Rampjaar 1672*



Precies 350 jaar geleden vond het Rampjaar plaats. Kasteel Amerongen werd geplunderd en platgebrand door de troepen van Lodewijk XIV. Om het Rampjaar te herdenken staat Kasteel Amerongen in het teken van *Goet en Bloet*: een tentoonstelling met het spannende verhaal vanuit het oogpunt van de invloedrijke familie Van Reede. Unieke brieven uit deze tijd geven een persoonlijk inkijkje in de beleving van het Rampjaar door de veerkrachtige familie. Voor meer informatie

bekijk de [website](#). De expositie is te zien tot **en met** 26 maart 2023.

Provincie Zuid-Holland

- **Historische Vereniging Alphen aan den Rijn**



In 2022 publiceert de Historische Vereniging Alphen aan den Rijn een serie artikelen over het rampjaar 1672 - 1673 in en rond Alphen. De artikelen zullen verschijnen in het februari -, mei - en september- nummer van het geschiedkundig tijdschrift *De Viersprong* en sluit af met een Special in november/december 1672. De aanleiding voor deze serie is een bijzondere opgraving te Alphen. Zie de [website](#) van de Historische Vereniging Alphen aan den Rijn voor het verkrijgen van losse nummers.

- **Hoofdkwartier 1672**

Expositie in Bodegraven *In het Hoofdkwartier van de Prins*



In het Evertshuis in Bodegraven is tot eind oktober de expositie *In het Hoofdkwartier van de Prins* te zien. Afbeeldingen, originele gravures en historische voorwerpen vertellen de verhalen die zich hier hebben afgespeeld. Ook vertellen ze over de personen die hier rondliepen en laten ze zien welke locaties een rol speelden tijdens het Rampjaar. Via je smartphone zijn bij de tentoonstelling veel filmpjes en extra informatie te bekijken. Daarnaast zijn de Nieuwerbrugse schansen uit

1672 met een VR-bril in 360 graden te bekijken.



Expositie *Franse Tirannie*. Welke gevolgen had het Rampjaar voor Zuid-Holland? Vooral Midden-Holland werd zwaar getroffen door oorlogshandelingen, inundaties en vluchtelingenstromen.



Deze mobiele expositie maakt een tournee langs zes bibliotheken in Zuid-Holland, t.w. Bodegraven, Alphen aan den Rijn, Gorinchem, Woudrichem, Nieuwkoop en Leiden.

Voor meer informatie zie rampjaarherdenking.nl

Heeft u de gratis Rampjaarboekenspecial al gelezen?

BOEKENSPECIAL over het Rampjaar 1672



WOERDEN – Dit voorjaar presenteerde het Platform de Rampjaar- boekenspecial, met een inleiding van Luc Panhuysen en recensies en verhalen over ca. 20 nieuwe publicaties over het Rampjaar, zoals de schitterend uitgegeven biografie *In het spoor van de Prins, de wereld van Willem III*, met meer dan 225 illustraties.

Bekijk de [boekenspecial](http://boekenspecial.nl) digitaal. U kunt ook exemplaren van de boekenspecial bij ons bestellen, tegen verzendkosten.

Voor info: contact@rampjaarherdenking.nl